

TARİHTEN GELECEĞE DEVLET ARŞİVLERİ

Geçmiş ile gelecek arasındaki irtibatı kurma gibi hayati bir fonksiyonu olan arşiv malzemeleri, devlet varlığının hafızası ve milletlerin en kıymetdar hazinesidir. Uygurlarla başlayıp, Selçuklularla devam eden ve Osmanlılarda zirveye ulaşan yazılı evrakı muhafaza geleneği, büyük medeniyetlere imza atan Türk devlet geleneğinin en dikkat çekici özelliğidir. Bu nedenle, tarihten günümüze yüz milyonlarla ifade edilebilen yazılı malzeme ulaşabilmiş, bu durum ise, Türk arşivlerini dünyanın en büyük, en önemli ve en saygın başvuru kaynağı haline getirmiştir.

1846 yılında çıkartılan bir irade ile sistemli bir hale getirilen, Türk arşivciliği, bu tarihten itibaren özel binalarda mütehasıs kişiler tarafından yürütülmeye başlanmıştır. Ancak, hakimiyet alanında bu gün, 36 bağımsız devlet ve 7 özerk cumhuriyetin hüküm sürdüğü Osmanlı Devletinin nihayet bulmasından sonra, bu mirası muhafaza etme sorumluluğu da yine, Türkiye Cumhuriyetinin üzerine kalmıştır.

İmparatorluğun sonuna kadar devletin en yüksek kademesi durumundaki Sadarete bağlı olarak "Hazine-i Evrak" namı ile faaliyet sürdüren devlet arşivleri, henüz daha Cumhuriyet ilan edilmemişken 1922 yılında T.B.M.M. Hükümeti tarafından "Başvekalet Kalem-i Mahsus Müdüriyeti"ne bağlanmış, sadece adı "Mahzen-i Evrak Mümeyyizliği" şekline dönüştürülerek, faaliyetinin kesintiye uğramasına izin verilmemiştir. 1984 yılına kadar, isim ve teşkilat yapısında muhtelif değişiklikler ve modernizasyonlar yapılarak sürekli Başbakanlığa bağlı kalan devlet arşivleri, söz konusu tarihte Osmanlı ve Cumhuriyet Arşivi Daire Başkanlıklarının oluşturduğu "Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü" adı altında kendini yenilemiştir.

Bununla birlikte aynı tarihten sonra Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nün personel sayısı ve kalitesi de artırılma yönüne gidilmiş, sadece Osmanlı Arşivinde 1985 yılındaki 45 olan çalışan sayısı 1990 yılında (489'u ana hizmet olan tasnif işinde olmak üzere) 640'a

ulaştırılmıştır. Bu rakamın önemli bir kısmı da 'Başbakanlık Uzman Yardımcısı' statüsü ile göreve başlatılarak, geleceğe uzman kadrolar yetiştirilmesi hedeflenmiştir. Bu arada gelişmelere kayıtsız kalmayan ülkemizin önde gelen üniversiteleri de Devlet Arşivlerine ve arşivcilik mesleğine yetişmiş eleman hazırlamak maksadı ile ilgili fakültelerinde birer arşivcilik bölümleri ihdas etme yoluna gitmişlerdir.

Ne var ki personel sayısının en yüksek düzeye ulaştığı tarihten itibaren bu müessesede geriye doğru sayım başlamıştır. Önce uzman yardımcılarının statüleri iptal edilmiş, sonra da yetişmiş personelin kurumdan kaçmasını önleyici tedbirler maalesef alınmamıştır. Tasnifte çalışan personel bugün 287'dir. En kötüsü fiili olarak uzmanlık gerektiren bir meslekle iştigal eden bu kadar kişiden 11'i çeşitli üniversitelerden 'Doktor' ünvanına, 51'i master diplomasına layık bulunurken, bu 287 kişi çalıştıkları kurumda bu gün sadece 'sözleşmeli personel'dir. Ve koskoca bir imparatorluğun yükünü sırtlananlar resmiyette 'hammal' bile sayılmamışlardır. Ankara'daki Cumhuriyet Arşivi de daha farklı değildir.

Devlet arşivlerinde ki yaşanan bu olumsuz gelişmeler üniversitelerin söz konusu bölümlerinde de yansımaları bulmakta gecikmemiş nihayet, arşivcilik bölümleri de geçtiğimiz öğretim yılından itibaren kütüphanecilik bölümleri ile birleştirilerek gerçek fonksiyonundan uzaklaştırılmıştır.

Bu yaşananlar sadece Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü çalışanlarının problemi olarak kalmamalıdır bu gün. Kuşkusuz arşivlere olumlu kayıtlar düşmek de büyük devlet olmanın gereğidir.

Mümin Yıldıztaş